

Az 1956-os forradalomhoz kapcsolódó családi emlékezet

Apai dédnagyapám 1956-ban a Salgótarjáni Acélgyár szegverő üzemében dolgozott. Lakásuk is Salgótarjában az Acélgyárhoz közel volt, így az 56-os forradalom szinte minden salgótarjáni eseményéről értesültek, emlékeiket pedig idővel részletesen elmesélték három gyereküknek, köztük az én nagyapámnak is. A legkisebb gyermek az én nagyapám volt, aki csak a szülei elmondásából ismerte az eseményeket, de mivel többször is hallotta, azokat elég jól megjegyezte. Én most az ő segítségével próbáltam rekonstruálni a felmenőim életére is kiható tragikus eseményeket.

A forradalom kitörésének napján dédnagyapám éppen délutános műszakban dolgozott. Délelőtt még együtt hallgatta a család a rádióban a felhívásokat a délutáni budapesti tüntetésre, de 13 óra előtt pár perccel megszakították az adást és ismertették a belügyminiszter gyülekezési és felvonulási tilalmát. Ekkor már indulni kellett a délutáni műszakba dédnagyapámnak és megkérte dédmamát, hogy figyelje az adást, mert szerinte itt nagy dolgok fognak történni.

Fél három körül újra megszakították a rádió adását és közölték, hogy a tüntetést mégis engedélyezik. Este 11 óra körül ért vissza a munkából dédnagyapám és hiába tekergette a rádió műsorvevő gombját nem tudott meg újabb aktuális információkat.

Másnap már hajnalban bekapcsolták a rádiót, de csak drámai hangvételű komolyzenei darabokat sugároztak. Különösen emlékezetes volt Beethoven Egmont nyitánya és Liszt Ferenc Les Preludes darabja, ezeket sokszor bejátszották, de a belpolitikai eseményekről semmilyen érdemi információt nem tudtak meg a rádió műsorából, pedig már nagy feszültségben éltek, szerették volna tudni mi történt a fővárosban.

A következő napokban aztán részben a Szabad Európa Rádió adásaiból, a Szabad Kossuth Rádió híradásaiból, részben az írott sajtóból lassan minden fontosabb eseményről tudomást szereztek és nagyon örültek, hogy változások várhatók a mindennapi életükben is. Három kisgyerekük volt, kevés volt a gyári munkás kereset, de ettől is nagyobb gond volt, hogy az elmúlt években egyre több nyugtalanító hírek érkeztek mindenhonnan.

November első napjaiban aztán igazán tragikus híreket tudtak meg. A forradalom letörésére bevonultak a szovjet csapatok, ami végtelen szomorúsággal töltötte el a dédszüleimet.

Dédmamám szülei falun éltek, a Salgótarjánhoz közeli Vizsláson és már nagyon aggódtak, hogy mi történt a lányuk családjával, ezért novemberben kérték őket, hogy legalább átmenetileg költözzenek hozzájuk Vizslásra.

Egyik este a dédszüleim megbeszélték, hogy mit tegyenek. Féltek az utcákon cirkáló sok idegen harckocsitól, de azt is tudták, hogy dédanyám testvére is abban a szülői házában lakott a családjával, ahová őket is hívták. A ház kicsi volt, nem fért volna el még további 5 ember. Kicsit félve, de mégis úgy döntöttek, hogy maradnak a salgótarjáni házukban, mivel bíztak benne, hogy nem lesznek harcok a városban.

Ezekben a hetekben aztán már elsősorban nem a rádióból informálódtak, hanem a dédnagyapám hozta a friss híreket, amiket a munkásgyűléseken halott az Acélgyárban. Nagyon sokan elleneztek az orosz bevonulást és ennek hangot is adtak a különböző munkás rendezvényeken.

A változó hírek miatt hullámváz kedélyállapot jellemezte hangulatukat a nagyapám elmondása szerint. Egyre több helyen lehetett hallani, hogy ha most le is verték az orosz csapatok a forradalmat, de majd tavasszal, márciusban újrakezdjük!

A gyerekek azonban egyelőre csak a Mikulást várták és nem a márciust, de ezen a télen még a szokásosnál is szegényebb volt az ünnepük. Egy-két házilag készített szaloncukor, dió és alma várta őket a csomagjukban, aminek nagyon örültek, csak a szüleik arcáról olvastak le valamiféle aggodalmat, így nem volt teljes a gyerekek Mikulás napi öröme. A Mikulás sem hozta el a békét Salgótarjánban. Egy decemberi reggel a szokásosnál is nyugtalanabb volt a dédnagyapám, amikor munkába indult. Azt mondta, nagy vita volt az előző napi munkásgyűlésen, valószínű ki fognak vonulni majd a munkások a város utcáira. A reggeli órákban ki is adták az utasítást, hogy hagyják abba a munkát és sorakozzanak fel üzemenként az Acélgyár főbejárata előtt.

A felsorakozott tömegből azonban az egyik üzemi vezető néhány nagyobb munkatapasztalattal rendelkező munkást – közöttük dédnagyapámat is - visszaküldött a szegverő üzembe, ugyanis néhány gépen tovább folytatták a termelést, teljesen nem maradhatott felügyelet nélkül az áram alatt lévő gépekkel az üzem. Még a délelőtti műszak vége előtt, kora délután hazaért a munkahelyéről dédnagyapám és halásápadtan kérdezte dédmamámat, hogy hallotta-e a puskaropogást. Ő sírva mondta, hogy igen, 11 óra után nagyon erősen lehetett hallani, de nem tudta mi történt, nagyon félt, hogy dédnagyapám is a tömegben van.

A sírástól fojtogatva folytatta, hogy nemcsak lövéseket, hanem gránát durranását is hallani lehetett, az egész lövöldözés hosszú percekig tartott.

Ekkor mondta el dédnagyapám, hogy a megyei tanács és a megyei rendőrkapitányság épülete előtt felvonult fegyvertelen tömegbe lőttek és azt hallotta, hogy sok halott és sebesült is van. Még a délutáni órákban is hallani lehetett a mentőautók szirénáit, ez a folyamatos szirénázás örökké emlékezetes volt számukra.

Nagyon nagy félelem fogta el őket, amikor este lefektették a gyerekeket, nem tudták, hogy mi vár rájuk másnap, nem tudták miért volt ez az esztelen mészárlás, hiszen ezek az egyszerű munkásemberek nem követtek el semmiféle bűnt, miért kellett közéjük lövetni.

Másnap december 9-én, vasárnap mindenki otthon maradt, senki nem mert kijönni a gyár körüli lakásokból. Mindenki dermedten várta, hogy jobb irányba forduljon a helyzet. A dédszüleimhez délelőtt nagy lihegve megérkezett Vizslásról az üknagyapám, aki végig gyalog tette meg a 12 kilométeres utat, hogy meggyőződjön, hogy minden rendben van-e, nem esett-e valami baja a lánya családjának. A lövöldözés hangját még ők is hallották a faluban és nagyon sok rémhír is felröppent a polgári áldozatok számáról is. Nem tudott otthon maradni, gyalog indult el a lánya családját meglátogatni. Elmondása szerint mindenhol katonai járőrök cirkáltak a közterületeken, semmiféle civil csoportosulást nem látott, nagyon kevés embert lehetett látni, azok is komor tekintettel, leszegett fejjel siettek valahová. A rendőrkapitányság és a megyei tanács környékén hatalmas területen véres volt az utcakő, de beszélni senkivel sem lehetett, mert mindenhol járőrök figyeltek. Az Acélgyár körül rengeteg orosz tankot látott, amelyek lövegei a gyárkapura és a lakóövezetekre voltak irányítva. Az Acélgyár volt a város legnagyobb gyára, közel 4000 ember dolgozott az üzemekben, az itt dolgozó munkások többsége rokonszenvezett a Nagy Imre kormánnyal és tőle várta a sorsa jobbra fordulását. A szokásosnál is több orosz fegyveres azért lehetett az Acélgyár körül, mert a Nógrád Megyei Munkástanácsok legutóbbi ülésén a szovjet csapatok azonnali kivonását követelte és az erődemonstrációval a szovjet csapatok azt kívánták üzenni a város legnagyobb gyárának, hogy a munkások álljanak el ettől a követeléstől.

Üknagyapám nagyon örült, hogy épségben találta a lánya családját. Mikor kicsit kifújta magát, átadta az otthonról hozott házi ételeket, az üknagymama által készített túróslepényt, aminek nagyon örültek a gyerekek, de igazán mégis az váltott ki nagyon jó érzést mindenkiből, hogy akármilyen tragikus is a helyzet, a család mindig összetart és segíteni igyekszik a legnagyobb bajban is.

A segítségre még később is szükség volt a városban és az országban is, hiszen az akadozott termeléssel nehezen tudták ellátni a lakosságot. Nagy volt az áruhiány, amit a nemzetközi humanitárius szervezetek próbáltak csomagküldéssel enyhíteni.

A dédszüleim is emlékeztek olyan ENSZ által küldött UNRA csomagokra, amelyekkel az itt élők életét kívánták javítani. Dédapám 1956 karácsonya előtti napokban ilyen ajándékkal tért haza a gyárból. Az Acélgyár többgyermekes dolgozóinak adták át ezeket, amelyekben emlékeik szerint gyermekruhák, húskonzervek, tejpor, margarin, csokoládé és gyógyszer volt. Nagy volt az öröm a nagyapám családjában, hiszen ezek egy része akkor hazánkban nem is volt kapható és egy munkás keresetéből nem is futotta volna rá. A forradalom leverése nagyon sok keserűséget és szomorúságot okozott az embereknek, de karácsonyra az UNRA csomagokkal mégis sikerült egy kis örömet varázsolni a sokat szenvedett családok életében.